

Boštjan UDOVIČ*

»LE VSTANI, VBÔRNI NÁROD MOJ, DO DÁNES V PRAH TEPTÁN«: O NASTAJANJU DIPLOMATSKE TERMINOLOGIJE NA SLOVENSKEM IN NJENIH ZAGONETKAH^{1**}

Povzetek. Članek predstavlja izhodišča za oblikovanje jezika diplomacije kot jezika stroke. Pri tem se osredinja na vprašanje razvitosti jezika diplomacije na Slovenskem, njegovih značilnosti in tudi izzivov, ki se porajajo pri njegovem oblikovanju. V članku avtor predstavi pomen oblikovanja terminov s področja diplomacije v slovenskem jeziku, saj to ne samo bogati in ustvarja strokovni jezik diplomacije, ampak določa tudi stopnjo jezikovne samobitnosti in državištva na Slovenskem. Ključna ugotovitev članka je, da je nujno za razvoj strokovnega jezika diplomacije narediti dva koraka. Prvi je, da se država (tj. pristojna ministrstva, državni zbor, predsednik republike itd.) zave, da je jezik diplomacije na Slovenskem še relativno zapostavljen, zato mu je treba nameniti posebno pozornost. Drugi korak pa zahteva vzpostavitev delovne skupine, ki bi povezovala različne akterje v državi, s ciljem oblikovati sodoben jezikovni korpus izrazov iz diplomatskega strokovnega jezika, ki bi ne samo bogatili strokovni jezik diplomacije ter vsakdanjo rabo med praktiki, ampak jezik diplomacije umestili kot eno od državo-tvornih komponent.

Ključni pojmi: diplomacija, jezik, Slovenija, besedotvorje, terminološki dogovor

* Dr. Boštjan Udoč, izredni profesor, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija.

** Pregledni znanstveni članek.

¹ Članek je nastal kot rezultat raziskovanja v Programski skupini P5-0177 (Slovenija in njeni akterji v mednarodnih odnosih in evropskih integracijah) ter v projektih CRP V5-2259 (Globalna prisotnost in domet Slovenije v OZN) in CRP V6-2276 (Upravljanje jezikovne politike visokega šolstva: pregled stanja, dobrih praks in ukrepi), ki jih financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

DOI: 10.51936/tip.60.2.253

Uvod

Slovenija je politično svojo samostojnost razglasila leta 1991, na nekaterih državotvornih področjih pa jo je gradila že stoletja. Med njimi velja gotovo omeniti vzpostavitev državnosti (*statecraft*), ki se je na Slovenskem začela že v 19. stoletju s prebojem slovenskega jezika v pesništvo in pripovedništvo, kar lahko štejemo za pomemben prispevek k slovenski samobitnosti in državnstvu. Da pot do tega ni bila lahka, nas opozarja že Prešeren v nekaj svojih puščicah, mdr. v tisti o zlatih časih (»Prišli bi že Slovencam zlati časi, ak klasik bil bi vsak pisar kdor nam kaj kvasi.«), pa tudi v slavnem sonetu *Al prav se piše kaša ali kasha*. A ne glede na trnovo pot se je slovenski jezik vse bolj uveljavljal kot sredstvo slovenske državnosti in državnštva, in to ne glede na različne družbenopolitične in državnopravne sisteme. Razvoj slovenskega jezika je terjal tudi svoje »rane«. Ena od teh je bila gotovo jezikovni purizem, ki se je (in se še) pojavlja kot jezikovnokulturna smer, v katero bi morali po mnenju zagovornikov (zav)iti, če bi želeli udejanjiti »pristno« slovenščino. Da jezikovnega purizma ne smemo in ne moremo enačiti z razvojem in urejanjem strokovne terminologije, je v več razgovorih² poudarjal tudi profesor Korošec. Zanj je bil purizem »prevlada jezika nad stroko«, iskanje terminoloških rešitev pa »sodelovanje med jezikom in stroko«.

Namen članka je analizirati razvoj jezika diplomacije³ (in ne diplomatskega jezika)⁴ v zadnjih 30 letih ter izpostaviti pozitivne premike, ki so se dogajali v treh desetletjih samostojne države, hkrati pa opozoriti tudi na stranpoti, ki bi jih bilo treba popraviti, saj škodujejo predvsem razvoju in oblikovanju jezika diplomacije, ki je že po definiciji eden ključnih stebrov samostojnosti in samobitnosti slovenske države.⁵ Pri tem nas bosta vodili dve raziskovalni vprašanji, na kateri želimo odgovoriti:

² Navedbe v članku, ki niso podprte z literaturo ali viri ter se nanašajo na delo in sodelovanje s profesorjem Tomom Korošcem, so zapisane po spominu in na podlagi zabeležk avtorja v svojih srečanjih s Tomom Korošcem.

³ Jezik diplomacije bi lahko širše umestili v kategorijo političnega jezika. Ta se je na Kranjskem začel razvijati v času prvih slovenskih političnih časopisov (npr. časopis *Slovenija* se pojavi leta 1848), njegova vprašanja pa so se vse bolj odpirala v Bleiweisovih Novicah med letoma 1861 in 1862, v katerih je potekala razprava na temo parlamentarnega jezika (v takratnem avstrijskem cesarstvu) (Legan Ravnika, 2009: 61).

⁴ V prispevku sledimo praksi Udoviča (2016: 365) in uporabljamo izraz jezik diplomacije, saj z njim označujemo ubesedovanje strokovne vsebine. Izraz diplomatski jezik ne bi opisoval jezikovne podzvrsti, ampak bi lahko konotiral kakovostno značilnost tega jezika, mdr. posrednost, medvrstičnost, dvoumnost.

⁵ V 11. členu Ustave Republike Slovenije piše, da je uradni jezik v Sloveniji slovenščina. Ta člen nato definira še uradna jezika območij, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, in sicer italijanščino in madžarščino.

R1: Kateri so izzivi pri oblikovanju strokovnega jezika diplomacije?

R2: Kako zastaviti delo na terminološkem slovarju s področja diplomacije?

Na postavljeni raziskovalni vprašanji bomo odgovarjali s kombinacijo različnih metod. Izhodiščna raziskovalna metoda bo analiza obstoječih znanstvenih spoznanj o nastajanju terminologije in dilem, ki se pri tem pojavljajo (prim. Humar, 2009). Spoznanja, do katerih bomo prišli, bomo nato sklapljali in združevali v nova spoznanja o posebnostih jezika diplomacije kot posebne podzvrsti jezika, ki ima tudi posebne značilnosti. Naj na tem mestu omenim samo dve: jezik diplomacije je običajno oblikovan stilistično neenotno in široko, sočasno pa se uporabljajo izrazi, ki imajo zelo natančen pomen. Prikazano že nakazuje, da je jezik diplomacije izredno kompleksen, saj hkrati teži k enopomenskosti in jasnosti, sočasno pa se ji izogiba. Ta spoznanja bomo prikazali tudi na konkretnih primerih, ki bodo okvir za razmišljanje odločevalcev ter strokovnjakov o tem, kako bi morali jezik diplomacije oblikovati v prihodnje in s tem nadoknaditi zamujeno v zadnjih 30 letih.

Članek je zgrajen na treh medsebojno povezanih stebrih. Orisu raziskovalne problematike, ki je predstavljena v uvodu, sledi teoretski okvir, v katerem bomo prikazali dileme glede razvijanja terminologije v jeziku diplomacije ter nastavili izhodišča za analizo, ki bo temu sledila. Članek zaključujemo z razpravo, ovrednotenjem raziskovalnih vprašanj ter sklepi, ki bodo predstavili glavne ugotovitve in napotili na možnosti raziskovanja v prihodnje.

Jezik diplomacije kot posebna zvrst jezika: teoretsko-metodološki okvir

Jože Toporišič v *Slovnici slovenskega jezika* zvrsti jezika deli na različne snope [čiste modele – op. av.], in sicer socialne, funkcijske, prenosniške, časovne in mernostne (Toporišič, 2004: 13). Po tej razvrstitvi jezik diplomacije sodi med funkcijske zvrsti, za katere je značilno, da »služijo različnim uporabnostnim namenom« (ibid.: 27). Sam kot ključno obliko strokovnega jezika umešča praktičnostrokovni jezik, ki naj bi bil podoben praktičnosporazumevalnemu, »le da je v njem precej strokovnega izrazja, [ki ga] uporabljajo delavci najrazličnejših strok«. Toporišič meni, da je ta jezik »v večji meri skladenjsko zapleten« in dodaja je pri nas »žal, neredko nejasen in brez potrebe preveč zapleten, tako da včasih otežuje razumevanje«.

Predstavljajte si, da dobite na mizo zapis, v katerem piše, da sta Kraljevina Jugoslavija in Sveti sedež podpisali sporazum o medsebojnih odnosih. Za nekoga, ki se na pravno področje ali področje diplomacije ne spozna, je pač sporazum sporazum. A tisti, ki so strokovnjaki s teh področij, bodo vedeli, da v tem primeru ne gre za »navaden sporazum«, ampak za *konkordat*. To

pa je mednarodna pogodba med Svetim sedežem in državo, ki določa njune medsebojne odnose, vključno s položajem katoliške cerkve v tej državi.⁶

Jasnost strokovnega jezika vodi tudi do težnje k enopomenskosti izrazja, ki se uporablja. Poleg že omenjenega konkordata/sporazuma, lahko navedemo še en praktičen primer, in sicer izraz *nota*. V jeziku diplomacije je jasno, da ko nekdo v ustnem ali pisnem občevanju uporabi izraz *nota*, gre za verbalno/informativno noto, ne pa za druge tri oblike not (protestno, sožalno in krožno).

Malce oksimoronsko pa deluje tretja značilnost strokovnega jezika, v odnosu do navedenih dveh, ki je v jeziku diplomacije močno prisotna. Govorimo o uporabi metonimij, ki pa so v svojem bistvu zelo enopomenske. Tako lahko pogosto v javnosti, pa tudi v strokovnih krogih slišimo/beremo, da »so na Gregorčičevi povedali«, »so iz Mladike sporočili«, »Erjavčeva molči« ipd. Seveda je v teh primerih mišljeno, da so določena sporočila (ne)podali v kabinetu predsednika vlade, zunanjega ministra ali predsednika države oz. da so jih (ne)podali omenjeni akterji sami. Jezik diplomacije je bogat s takšnimi izrazi, ki pa lahko za bralca, ki tega jezika ne pozna ali ne razume, ustvarjajo – kot opozarja Toporišič – občasne nejasnosti.

Snopi oz. jezikovne zvrsti so le prvi okvir umestitve jezika stroke. Drugi okvir predstavlja zavedanje, da je oblikovanje takega/tega jezika pomembno. Namreč če ni zavedanja, da se da zadeve narediti boljše in jezikovno primernejše, potem je tudi za jezik vse dobro. Kaj kroji zavedanje? Najprej izhodišče, da jezik stroke – v našem primeru diplomacije – obstaja ter ga ne moremo enačiti z drugimi korpusi ali drugimi strokovnimi jeziki ali pa ga udejanjati znotraj drugih sklopov. Drug korak k zavedanju je aktivacija posameznika, skupine ali celotne družbe/države, da želi ta jezik sooblikovati, ne pa samo pasivno sprejemati oz. sprejemati vplive na ta jezik od zunaj/drugod. Tu na Slovenskem delno zaostajamo, saj še nismo oblikovali enovitega sistema, kako bomo jezik diplomacije razvijali. Znanstvena spoznanja ostajajo v bolj ali manj zaprašenih predalih, stroka in publicistika udejanjata svoje poglede.⁷ Zdi se, da en ne sliši, drugi ne vidi, na škodi pa je predvsem razvoj strokovnega jezika diplomacije.

⁶ V modernih časih Sveti sedež z državami več ne podpisuje klasičnih konkordatov, ampak te imenuje sporazum. Naj to bralca ne zavede v misel, da pri teh sporazumih vsebinsko ne gre za (klasične) konkordate, le naziv tega dokumenta je zaradi politične korektnosti in sprejemljivosti v sodobni diplomaciji drugačen. Tudi na Slovenskem poznamo tak primer. Leta 2004 je namreč v veljavo stopil Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Republiko Slovenijo in Svetim sedežem o pravnih vprašanjih (BHSPV) (Uradni list RS – MP, št. 4/04).

⁷ Kalin Golob (2008: 79–80) izpostavlja, da so bile »po osamosvojitvi Slovenije ukinjene številne institucije, ki so skrbele za jezikovno kulturo, zgledno terminološko sodelovanje je le še izjema, ne več pravilo« ter dodaja, da se »predvsem pri mlajših strokah in znanostih ter njihovih nosilcih, strokovnjakih, izgublja zavest o nujnosti slovenskega strokovnega izrazja«. Diplomacija sicer ne velja za mlajšo stroko in znanost, velja pa za na Slovenskem dolgo zapostavljeno. Verjetno je to pripisati predvsem dejstvu, da so diplomacijo v imenu Slovencev vedno vodili »drugi« (bodisi Dunaj bodisi Beograd), kar je tudi vodilo do tega, da je bil jezik diplomacije nemški ali srbohrvaški, slovenski jezik diplomacije se je zato začel pospešeno razvijati šele po letu 1990. Kot zanimivost naj poudarimo, da smo prvi uradni prevod ključnega dokumenta s področja diploma-

Da jezik ne »pade iz veselja« in je del družbenopolitičnih sprememb, ki se odražijo tudi v vprašanih stroke, so opozarjali jezikoslovci že v 19. stoletju. Kalin Golob (2008: 79) pri tem izpostavlja predvsem delo Mateja Cigaleta *Znanstvena terminologija s posebnim ozirom na srednja učilišča* (1880), ki velja za eno prelomnih del s področja uveljavljanja slovenskega jezika stroke. Dodati pa velja tudi, da so tako Cigale kot številni njegovi sodobniki, med njimi Fran Erjavec (prirodopis), Ivan Tušek (botanika), Ivan Tomšič in Josip Celestina (matematika), v 19. stoletju orali ledino pri oblikovanju strokovnega izrazja, saj so prevajali učbenike iz nemščine v slovenščino. Mnogi termini, ki so jih v slovenščino s svojim pionirskim delom vpeljali prevajalci, so se dejansko ohranili do danes (Žigon, Almasy in Lovšin, 2017; Žigon in Almasy, 2020; Žigon, 2019).

Če je skozi zgodovino na Slovenskem jezik stroke nastajal predvsem skozi roke »stroke«, pa Korošec (1996a: 264) poudarja, da jezika stroke ni mogoče razviti brez terminološkega dogovora.⁸ Korošec (1996a: 257) zavezuje k terminološkemu dogovoru še s tem, ko poudari, da je terminološki dogovor znotraj jezika stroke nuja in ne izbira, če spoštujemo slovenski jezik, saj »skrb za urejenost izrazja štejem za dokaz višje zavesti, praviloma sloneče na spoštovanju pomena nacionalnega jezika kot komunikacijske in aksiološke kategorije«. Na podlagi Koroščevega okvira Kalin Golob (2001: 104–113; pa tudi 2008: 81) navaja za strokovni jezik (1) zahtevo po enumnosti in sistemskosti (znotraj te deluje zahteva po ujemanju med pojmovnim svetom in poimenovalnim jezikom stroke),⁹ (2) zahtevo po knjižnosti (podrejanje pravilom knjižnega jezika), (3) zahtevo po čustveni nezaznamovanosti (neekspresivnosti) ter (4) zahtevo po kratkosti strokovnega izraza (pri čemer je zaželen enobesednost, vendar je ni mogoče povsod uresničiti). Vse te zahteve se odražijo v *izvedeni* zahtevi po ustaljenosti termina, kar pomeni, da naj bi se terminov ne zamenjevalo brez dejanske potrebe, spreminjali naj bi se torej redko oz. le po temeljitem premisleku.

Od naštetih načel bomo na tem mestu izpostavili tri, ki so pri snovanju strokovnega jezika diplomacije najtežje izpolnljivi.

cije v slovenskem jeziku (*Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih*) dobili šele leta 2014 (Simoniti et al., 2014: 213–252), do takrat smo pa imeli sam dva neuradna (Simoniti, 1994; Bohte in Sancin, 2006).

⁸ Jemec Tomazin et al. (2019: 6) opozarjajo na razmerje med poimenovanjem nečesa in obstojem te zadeve same po sebi. Kot pravijo, »razmerje med poimenovanjem (formativom) in pojmom ni enoumno, enoznačno in predvsem ne končno, saj se izrazna in vsebinska stran jezika ne razvijata (nujno) skladno. Tako ne gre le za paradigmatški pogled, pri katerem je v enem leksemu (če ostajamo pri splošnem jeziku) združenih več pomenov«.

⁹ Jemec Tomazin et al. (2019: 14–15) opisujejo enopomenskost (znotraj stroke) kot »romantičen ideal. Poimenovanje za nove pojme tvorimo tudi na novo, še pogosteje pa se to zgodi z metaforičnim prenosom, rabo istega poimenovanja za drug pojem na drugih strokovnih področjih, poleg tega pa pogosto pripišemo strokovni pomen izrazom iz splošnega jezika. [...] Zavedati se je treba, da je preučevanje terminologije vedno mogoče le v izbranem časovnem obdobju, saj je predstavitev v pojmovnem sistemu mogoča le sinhrono [...]«.

Zahteva po enournosti in sistemskosti terja, da stroka najprej uredi svoj pojmovni svet in ga nato poimenuje. Če ta postopka nista izpeljana, pride lahko hitro do težav in zmede. Kot ugotavljata Kalin Golob in Logar Berginc (2008: 666), »načelo enournosti pomeni, da se da strokovni izraz razumeti le na en način, torej en termin ne more imeti več kot enega pomena«. V jeziku diplomacije že na tej točki trčimo ob nepremostljivo oviro, saj obstaja kar nekaj terminov, ki imajo lahko več kot le en pomen. Vzemimo za primer izraz odpravnik¹⁰ poslov (originalno: *chargé d'affaires*, v pogovorni angleščini včasih celo *charge-D*), ki v diplomaciji pomeni dvoje: nekoga, ki začasno upravlja veleposlaništvo, ko veleposlanika ni v državi gostiteljici (je npr. na dopustu, na bolniški, je umrl ...) in mu ta funkcija preneha, ko se veleposlanik vrne ali pa ko je imenovan novi; ali pa nekoga, ki je bil na podlagi odločitve države pošiljateljice uvrščen v rang/razred odpravnika poslov.¹¹ Prva funkcija je določena časovno, druga na podlagi razreda/ranga. Da izvemo, ali gre za prvo ali drugo funkcijo, nam običajno povedo kratice, ki besedi sledijo.¹² V slovenskem jeziku zadevo rešujemo na malce bolj bister in enostaven način kot v drugih jezikih, kjer se večinoma uporablja kar originalen francoski termin, in sicer tako: tisti odpravnik poslov, ki nadomešča veleposlanika, ima naziv *začasni odpravnik poslov* (kratica za to je ZOP); tisti, ki mu to pripada po rangi, je »samo« *odpravnik poslov*. S to razliko formalno zadoščamo kriteriju enournosti. Problem pa je vsakodnevna in tudi jezikovna praksa, ki na pridevnik *začasni* občasno *pozabi*. V takem primeru ni druge rešitve, kot da skušamo iz konteksta besedila ugotoviti, ali gre za začasnega odpravnika poslov ali odpravnika poslov po rangi.¹³

Druga zahteva, ki jo navaja Kalin Golob (2001 in 2008) je zahteva po kratkosti strokovnega izraza. Zaželeno enobesednosti ni mogoče povsod uresničiti. Tak primer je besedna zveza *poverilno pismo*. Gre za dokument, ki ga bodoči veleposlanik preda šefu države sprejemnice ter po predaji uradno nastopi funkcijo veleposlanika države pošiljateljice v državi sprejemnici. Udovič et al. (2011: 280–281) navajajo, da dva neuradna prevoda

¹⁰ Izhodiščna težava s tem izrazom je, da je že sam po sebi srbohrvatizem, saj ta posameznik poslov ne odpravlja, ampak jih opravlja. Ne glede na to je ta izraz tako močno usidran v slovenski jezik diplomacije, da ga ni smiselno spreminjati. Podobno je tudi z izrazom Organizacija združenih narodov, ki ne združuje narodov, ampak nacije oz. države. Beseda *nations* je v slovenščino prešla v besedo *narod*, kar je strokovno popolnoma napačno.

¹¹ To je 3., najnižji razred vodij diplomatskih predstavništav. Običajno države vzpostavijo ta rang v primerih, ko z državo gostiteljico nimajo najboljših odnosov ali pa so do odnosov z njo zadržani.

¹² Oznaka, ki označujejo začasnost, je a. i. (*ad interim*); za razred/rang pa se običajno uporablja oznaka e. p. (*en pied*) ali e. t. (*en titre*).

¹³ Na podobno težavo naleti človek, ko prebere termin *ataše*. Tudi ta ima v diplomaciji dva pomena. Če je brez pridevnika, potem označuje diplomata najnižjega ranga, v Sloveniji diplomata, ki ima do 2 leti delovnih izkušenj. Če pa dobi pridevnik (npr. ekonomski, gospodarski, kulturni, znanstveni, okoljski ...), pa gre za svetovalca (ranga iz naziva ni mogoče razbrati).

DKDO odnosih (Simoniti, 1994; Bohte in Sancin, 2006), izraz »*credentials*« (angl.) in »*lettres de créanse*« (fr.) prevajajo kot *akreditivno pismo*; uradni prevod DKDO (Simoniti et al., 2014: 223) pa ta dokument poimenuje kot *poverilno pismo*. Če sledimo načelu enobesednosti, bi bilo boljše ta dokument poimenovati *poverilnica*. S tem vsebina ne bi ničesar izgubila, bi se pa poimenovanje tega dokumenta še bolj približalo idealu enobesednosti pri vzpostavljanju strokovnega jezika diplomacije.

Tretja težava, ki nastaja pri oblikovanju jezika diplomacije, je izjemno velik vpliv (predvsem) angleščine, ki odpira v strokovnem jeziku diplomacije kar nekaj vprašanj, vezanih na oblikovanje terminologije oz. iskanje terminoloških rešitev. Glavno problemsko izhodišče pri tem je hitro slovenjenje (ki to niti ni) angleških izrazov. Tako se med praktiki, pa tudi včasih v uradnih dokumentih (in publicistiki) uporabljajo prevzete besede, ki so v izhodišču anglofone, govorniki ali pisci jim pridajo npr. slovenske končnice, zapišejo jih s šumniki itd. Med take primere gotovo sodijo terminološko-žargonske besede, kot npr. *kredencijal* ali *akreditiv* (ali celo *kredencial* za poverilnice), *agrema(n)* (za privolitev oz. soglasje), *do(a)jen* (za dekana diplomatskega zbora), *diplomatski korp* ali *kor* (za diplomatski zbor), pa še kaj bi se našlo. Takšni izrazi se hitro ustalijo v praksi in jeziku nasploh ter jih je nemogoče nadomestiti, četudi bi snovalci našli primeren slovenski izraz.

Za oblikovanje strokovnega jezika diplomacije je poleg naštetih kriterijev nujno razumevanje predvsem medvrstičnega sporočanja (prim. Udovič in Kalin Golob, 2019). To je pomembno predvsem zato, ker je jezik diplomacije že sam po sebi zasnovan na medvrstičnosti, metaforičnosti, pa tudi nedokončanih stavkih in povedih, dvoumnosti itd. Eden takih primerov, kjer je vsak odtenek pomemben oz. ko *kasha* ni kaša je termin *agremán* (fr.)/*agreement* (angl.) (Udovič et al., 2011: 278), ki ga običajno v slovenščini uporabljamo v treh oblikah: soglasje, privolitev in po izgovoru podomačena beseda *agreman* (Simoniti, 1994; Bohte in Sancin, 2006; Simoniti et al., 2014).¹⁴ Če izpustimo termin *agreman* in se osredotočimo na slovenski besedi *soglasje* in *privolitev*, lahko ugotovimo, da bi bili obe besedi enakovredna izraza za termin *agremán/agreement*. Razlika med njima je v njunem razumevanju (o ekspresivnosti prim. npr. Udovič in Kalin Golob, 2019). *Soglasje* predpostavlja pasivno aktivnost države, medtem ko terja *privolitev* angažma. Gre sicer za filigransko razlikovanje, a v jeziku diplomacije slednje ni zanemarljivo. Glede na to, da je zavrnitev v diplomaciji običajno tiha, potem potrebujemo v jeziku nekakšno nasprotje, torej jasnost

¹⁴ Besede *agreman* SSKJ ne pozna, pozna pa besedo *agrema*, ki jo razlaga »napol« točno, ko pravi: »[agrema]: privolitev vlade, da se kdo pri njej imenuje za diplomatskega zastopnika« (SSKJ, 2014). Za natančnost: ne gre za diplomatskega zastopnika, ampak za vodjo diplomatske misije, pod določenimi pogoji pa je privolitev države sprejemnice potrebna še za letalske, pomorske in vojaške atašeje oz. svetovalce.

oz. glasnost. *Soglasje* kot takšno to ni, tudi simbolno je soglasje lahko tiho, v obliki nenasprotovanja (skladno s starorimskim pravnim reklom *Qui tacet ubi loqui debuit ac potuit consentire videtur*¹⁵), privolitev pa je jasna in nedvoumna. Zato, sledeč načelu neekspresivnosti v jeziku stroke, bi morali vedno govoriti predvsem o tem, da je veleposlanik dobil privolitev, ne pa soglasja države sprejemnice.

Orisane črte, ki označujejo značilnosti strokovnega jezika diplomacije dopolnjuje splošen razmislek Kladnika in Pavška (2009: 231) o tem, kakšne naj bi bile značilnosti slovarskih gesel strokovnega izrazoslovja iz določene vede, če bi želeli, da bi ta slovarska gesla odražala terminološki dogovor, na katerega opozarja Korošec v svojih delih (Korošec, 1996a; Korošec, 1996b; Korošec, 2005). Po njunem mnenju bi morala biti takšna slovarska gesla slediti petim načelom: (1) vsak izraz mora imeti natančno določen pomen in pomenski obseg; (2) izrazje mora biti čim bolj ustaljeno, zato naj se brez nuje ne spreminja; (3) pri uvajanju izrazov za nova dognanja naj bi se izrazje iz tujih jezikov sprejemalo kritično in s premislekom; (4) izogibali naj bi se prevzemanju izrazov iz tujih jezikov, ki se podomačijo le v izgovoru in/ali zapisu; (5) namesto nekritičnega prevzemanja tujk naj se z domačimi besedotvornimi postopki ustvarijo novi izrazi ali pa že k obstoječim izrazom pripišejo novi pomeni. Ta izhodišča so bila tudi razumevanje in delovanje Toma Korošca, kolikor se je v svojem delu ukvarjal z iskanjem novih izrazov, pa tudi kot je svetoval pri oblikovanju in iskanju izrazov na različnih področjih.¹⁶

Oblikovanje jezika diplomacije in izzivi na Slovenskem: analiza štirih primerov¹⁷

Uvod

Na začetku članka smo postavili dve raziskovalni vprašanji, na kateri želimo s člankom odgovoriti, in sicer o izzivih pri oblikovanju strokovnega jezika diplomacije ter o tem, kako zastaviti terminološko delo na slovarju diplomatskega izrazja. Ti raziskovalni vprašanji smo nato teoretsko osmislili skozi spekter tega, kakšen bi moral biti jezik diplomacije ter katerim kriterijem bi morali zadostiti novo nastali termini. Pri tem smo izpostavili predvsem pomen *enoumnosti* (da je ob omembi določenega termina takoj jasno, o čem govorimo), *čustveni nezaznamovanosti* (strokovni termin ne

¹⁵ Kdor je tiho, ko bi mogel in moral govoriti, se zdi da pritrjuje (se strinja).

¹⁶ Na tej točki velja omeniti vsaj tri slovarska dela, pri katerih je sodeloval, in sicer *Vojaški slovar*, *Ribiški slovar* in *Greglov Letalski slovar*.

¹⁷ Vsi štirje primeri so napisani po spominu in na podlagi zabeležek, ki so bile podlaga za nastanek znanstvenih člankov (Udovič et al., 2011; Udovič, 2014 in Udovič, 2016).

sme vzbujati in konotirati na nobena pozitivna ali negativna čustva), *knjižnosti* (vsak strokovni termin mora biti vključen v sistem knjižnega jezika, ne pa drugih socialnih zvrsti – npr. žargon, latovščina, sleng, pogovorni jezik ipd.) ter *kratкости* (novo nastali termin ne sme biti predolga besedna zveza, ampak enobeseden, če se to le da, kar se prekriva tudi z natančnostjo definiranja določenega pojava).

Navedeni štirje primeri so konkretni primeri, h katerim je svoje premisleke prispeval tudi Tomo Korošec. Izhodišče njegovega pristopa pri oblikovanju strokovnega jezika diplomacije je bilo vedno le »kako kakšni stvari reči bolje«. Sam ni ponujal zveličavnih rešitev, prav tako s predlogi ni hitel, saj je poudarjal, da se »v jeziku ne da nič na hitro. Treba je misliti, premisliti in pretehtati. In še potem se lahko sfiži«. Skupno delo je rodilo premisleke o štirih zelo perečih terminih v jeziku diplomacije, ki jih predstavljamo v nadaljevanju. Ti niso dokončno dorečeni, ampak ostajajo odprti za nove (boljše?) premisleke in pomisleke, tudi bralčeve.

Primer 1: Track-two diplomacy

Izraz *track-two diplomacy*, ki je nastal pred 40 leti v *State Departmentu* (v Združenih državah Amerike), označuje delovanje nevladnih organizacij ter strokovnjakov, ki naj bi s svojimi aktivnostmi zmanjševale možnosti konfliktov oz. jih celo reševale. *Track-two diplomacy* naj bi potekala samostojno, lahko v navezavi z uradno diplomacijo ali ob njenem tihem soglasju.

Na Slovenskem smo ta izraz prevedli na različne načine, in sicer kot (a) drugotirna diplomacija, (b) diplomacija drugega tira, (c) drugoravenska diplomacija ter (d) track-two diplomacija. Udovič (2016: 372–373) je te štiri možnosti, ki se pojavljajo v slovenski literaturi, preveril med študenti Fakultete za družbene vede in Filozofske fakultete ter ugotovil, da bi študentje kumulativno večinoma podprli prevod besedne zveze *track-two diplomacy* v *drugoravenska diplomacija* (57,8%), sledili pa so mu prevodi *diplomacija drugega tira* (21,9%), *drugotirna diplomacija* (12,5%) in *track-two diplomacija* (7,8%). Vsak od teh prevodov je imel neko »napako«. Drugoravenska diplomacija bi označevala diplomacijo, ki ni pomembna oz. je šele na drugi ravni, drugotnega značaja; podobno bi bilo z drugotirno diplomacijo, ki bi imela še bolj slabšalen pomen (tu bi se jasno pokazalo nasprotje načelu neekspresivnosti, ki ga poudarja Kalin Golob (2001 in 2008)). Najslabša možnost je bila *track-two diplomacija*, saj tu zares s strokovnim izrazom nismo naredili nič, poenostavili smo tisto, kar je jasno, težkega oreha pa nismo strli. Ostal je izraz *diplomacija drugega tira*, ki pa ima sam po sebi dve težavi. Prva je nejasnost izraza, saj se aktivnosti te diplomacije lahko vežejo na izgradnjo drugega železniškega tira Divača–Koper; druga pa prilastkovna oblika, v obliki desnega prilastka, ki je v slovenskem

jeziku malce nerodna, sočasno pa tudi v nasprotju z načelom zgoščenosti oz. enobesednosti.

Korošec je predlagane termine natančno preučil. Najprej se je želel poučiti, kaj sploh *track-two diplomacy* je in kako deluje v besedilu. Predlagal je dve rešitvi – *sočasna diplomacija* in *neuradna diplomacija* –, a ni bilo prepričljivo. Že sam je nad ponujenim vihal nos in poudarjal, da mora razmisliti. Po prvem srečanju je sledilo še eno, ki tudi ni dalo rezultata. Šele na tretjem pogovoru se je domislil nečesa izven okvirov – *vzporedna diplomacija*. Ni mi bilo všeč, kar sem mu tudi povedal. A pojasnil je, da se mora termin »uleči« ter mi dejal, da naj o njem premislim. V članku Udovič (2016: 372) sem tako napisal naslednje:

Korošec (2016) je za to vrsto diplomacije [track-two diplomacy] predlagal prevod vzporedna diplomacija. Četudi se na prvi pogled zdi, da se predlog oddaljuje od izvirnika, pa bi veljalo o njem tehtno premisliti, saj je vsebinsko blizu originalnemu izrazu.

Nato sem to nekaj let odrinil na rob, upajoč, da se bo dilema sama razrešila. Pred dobrim letom sem pisal nekaj o neuradni državni diplomaciji in prvič zapisal izraz *vzporedna diplomacija* (*track-two diplomacy*). Na tem področju še čaka nekaj razmisleka, ampak smer je prava. Četudi na koncu koncev ostanemo pri *diplomaciji drugega tira*, ki je bolj kot Korošča motila mene.

Primer 2: Summit diplomacy

Podoben primer kot s *track-two diplomacy* je bil s *summit diplomacy*. *Summit diplomacy*, ki jo na Slovenskem poznamo predvsem kot *summit diplomacija*, diplomacija na vrhu (desni prilastek!), včasih pa celo bolj opisno kot »srečanje predsednikov vlad in držav«, je dejansko prav slednje. Sestanek, na katerem se srečajo najvišji predstavniki držav in se običajno dogovorijo kaj prelomnega ali pa predvsem določijo smer prihodnje politične razprave ali ukrepov, ki bodo sprejeti. Teles, ki bi jih lahko opisali s tem izrazom, je veliko, mdr. Evropski svet, srečanje G7, G20, podnebna srečanja, srečanja Zveze Nato, tudi zasedanje Generalne skupščine Združenih narodov v septembru vsako leto bi sodilo lahko mednje. Seveda pa so poleg institucionaliziranih srečanj mogoča tudi *ad hoc* srečanja na vrhu.

Udovič (2016: 370–371) je v literaturi našel štiri mogoče termine za prevod izraza *summit diplomacy*, in sicer *vrhovna diplomacija*, *diplomacija na vrhu*, *vrhunska diplomacija* in *summit diplomacija*. Med študenti najbolj popularna je bila *vrhovna diplomacija*, izraz uporablja tudi Udovič (2013: 28, 191), Jazbec (2009: 85) pa uporablja termin *vrhunska diplomacija*, Cerar

(2021: 290) pa izraz *srečanja na vrhu*. Uporabo termina *vrhovna diplomacija* je Udovič (2015) utemeljeval s tem, da »je enostavnejši« in da »zveni bolj slovensko ter je v skladu z njemu sorodnimi izrazi«. Ne glede na njegove utemeljitve se izraz *vrhovna diplomacija* ni prijel.

Korošec se z Udovičevim predlogom ni strinjal, saj je menil, da je vrhoven oznaka za nekaj drugega od tistega, kar bi želeli sporočiti s »summit«. Zavrnil je tudi Udovičevo utemeljitev, da je gre pri izrazu *vrhunski* za kakovostni pridevnik, ki označuje kvaliteto, ne pa raven oz. stanje. Svoje stališče je črpal iz *vojaškega slovarja*, katerega soavtor je bil, ter kot primer navedel izraz *vrhunski lovci*, ki naj bi označeval posebna letala, »čisto na vrhu«. Na drugem srečanju je svoje prvotno stališče utemeljil še z geslom iz SSKJ (2014), ki *vrhunski* razlaga tudi kot »*najvišji, vodilni*«. Ker gre torej za najvišjo raven srečevanj, potem bi to lahko bila tudi *vrhunska diplomacija*.¹⁸

Ni me prepričal. Kot nejezikoslovcu se mi je zdelo, da *vrhunski* pač ni isto kot *na vrhu*. Sedem let pozneje ugotavljam, da se je v javnosti in strokovnih besedilih prišla predvsem oblika desnega prilastka (»na vrhu«), kar se ne sklada najbolj z idealom tvorbe strokovnih izrazov, ki daje prednost levim pred desnimi prilastki (Korošec 1996a in Kalin Golob, 2001; 2008).

Primer 3: *Special mission*

263

Napol že slovenjen izraz *specialna* ali *posebna misija* je bila tretja zagonetka, s katero se je znotraj strokovnega jezika diplomacije ukvarjal tudi Tomo Korošec. V izhodišču je bilo njegovo stališče, da tega izraza ni nujno sloveniti, saj je izraz *posebna misija* »čisto v redu«, *specialna misija* pa malce bolj neroden, zato bi se sam odločal za *posebno misijo*, če bi se že moral odločiti.¹⁹ A bolj ko sem mu orisoval njene značilnosti, bolj je videl, da v njej ni nič posebnega, temveč gre pri *specialni misiji* bolj za njeno časovno in vsebinsko omejenost. Zato je začel razmišljati o ustreznijšem poimenovanju izvirnega termina, torej ne le prevodu. Ključno vprašanje, ki sva ga reševala, je bilo, v kakšnem odnosu je to odposlanstvo do rednega/stalnega. Nato sva šla v zgodovino diplomacije, kjer sva pregledala vse od izrednih in pooblaščenih veleposlanikov, njihovih funkcij ter ozadja razvoja takšnih odposlanstev, kot jih poznamo danes.

Kar sva ugotovila, je bilo, da gre pri tej misiji za enakovrednico nekoč izrednemu veleposlaniku, ki je bil poslan v določeno državo ali k vladarju, za določen čas in da izvede točno določen posel. Zato je Korošec predlagal,

¹⁸ V šali je nekoč dejal, da ne razume, zakaj mi gre na živce izraz *vrhunska*, češ da so politiki vedno *vrhunski*, potem so tudi njihova srečanja *vrhunska*.

¹⁹ Rahla zadrega pri tem, ali gre za *specialno* ali *posebno misijo* se pojavlja že v prevodu konvencije v slovenski jezik. Naziv konvencije je namreč »Konvencija o specialnih misijah«, medtem ko v 1. členu ne najdemo pojasnila, kaj je *specialna misija*, ampak kaj je *posebna misija* (Simoniti et. al., 2014: 379).

da naj ne *umotvoriva* več, če imava zadeve na pladnju. Ker ima ta instrument v diplomaciji korenine v zgodovini diplomacije in ker imamo izraze, ki že obstajajo, jih samo posinovimo. Predlagal je, da bi *specialno misijo* prekrstili v *izredno odposlanstvo*, pogojno pa bi lahko postala *izredna misija*, če bi bilo za jezik diplomacije *odposlanstvo* preširoko oz. ne bi sledilo načelu enoumnosti.

Izraz se zaenkrat še ni uveljavil, saj se tako v besedilih kot tudi v govorjenem jeziku večinoma uporablja specialna misija, redkeje posebna misija. Morda pa rešitev ni bila tako posrečena, kot se je zdelo na prvi pogled.

Primer 4: Shuttle diplomacy – nedokončana zgodba

Shuttle diplomacy oz. *shuttle diplomacija* je posebna oblika diplomacije, ki se je razvila v izraelsko-arabskih vojnah v 60. in 70. letih 20. stoletja. Gre za t.i. diplomacijo posrednika, ki se premika med stranema in skuša doseči soglasje. Pogosto se jo zamenjuje za vesoljsko diplomacijo, čeprav je njeno izhodišče čolniček na pletilnem stroju, ki se, medtem ko tke nitke, premika levo in desno.

S Korošcem sva ta primer reševala večkrat, pri čemer sva najprej skušala ugotoviti, ali kdo v slovenščini sploh ve, kaj je to čolniček na pletilnem ali šivalnem stroju. Ugotovila sva, da sva bila na tem področju tudi sama nevedna, to pa nama je onemogočalo najti primeren izraz. Žal tu nisva bila uspešna, je pa to izziv za prihodnost.

Razprava in sklep

Dosedanja razprava je pokazala, da je strokovni jezik diplomacije v nastajanju, kar pomeni, da je mogoče še veliko postoriti, da se razvije smelo in sočasno s slovenskimi termini obogati besedni zaklad slovenskega jezika. Seveda pri tem razvoju ne manjka izzivov, ki jih je treba, če želimo ustvariti primeren korpus besedišča s področja diplomacije v slovenščini, razreševati.

Štirje analizirani primeri so pokazali, da je pri snovanju novih terminov nujno razmišljati izven okvirov in tudi izven že ponujenih prevodnih rešitev. Rešitve znotraj prevodov se običajno preveč držijo izvornih besed ali besednih zvez, kar pa je lahko slovenščini tuje. Druga ugotovitev, ki izhaja iz analiziranih primerov, je, da si je treba za terminološke dogovore vzeti čas in ne iskati rešitev na silo. Hitro je namreč hitro prehitro, kot takšno pa se *ne prime* in ostane bolj ali manj v predalih ter samo sebi namen. Če mislimo z razvojem besedišča resno, je treba vsak izraz pretehtati. Kalin Golob (2001: 81–88) navaja kar nekaj primerov s področja komunikologije, ko so strokovnjaki oblikovali nove termine, a so ti danes le delno v uporabi.

Tretji premislek je vprašanje o tem, kdo naj bo nosilec iskanja terminoloških dogovorov. Strinjamo se s Korošcem, da je to vzajemno delo, ampak nekdo mora podati pobudo. Tu predlagamo, da je predstavnik stroke tisti, ki da pobudo, jezikoslovec pa k njej pristopi. Predstavnik stroke želi pri oblikovanju terminov predvsem jasnost in natančnost, medtem ko želi jezikoslovec jezikovno skladnost termina, ki se lahko vključi v sistem knjižnega jezika.

Poleg vsega navedenega pa iz razprave izhajajo še tri dognanja. Prvič: sprejeti moramo, da je jezik diplomacije del slovenskega jezika. Četudi ima jezik diplomacije določene posebnosti, ne gre zanemariti njegove mobilizacijske moči, ki jo ima, če obstaja. Zato bi bilo nujno sodelovanje med stroko, jezikoslovci in praktiki (na slednje se pogosto rado pozablja) pri nastajanju sistematične diplomatske terminologije. Državi²⁰ mora biti v interesu razvijati jezik diplomacije, saj s tem razvija tudi svojo državotvornost. Breda Podgorelec je leta 1986 (1986: 11) o znanstvenem jeziku zapisala, da se ta razvija glede na »receptijske zmožnosti okolja«. To ugotovitev lahko mirno prenesemo tudi na področje jezika diplomacije. Tudi ta se razvija glede na receptijske zmožnosti okolja, ki pa so po tridesetih letih samostojne države drugačne, kot so bile pred letom 1991. Zato je na tem področju potrebne več smelosti, ki se je nekje na poti na izgubila. Na to sta opozarjala že Udovič in Kalin Golob (2014: 523–533), a zdi se, da je desetletje pozneje stopnja razvoja jezika diplomacije vse bolj v skladu s francoskim reklom *plus ça change, plus c'est la même chose* (bolje se stvari spreminjajo, bolj ostajajo iste).

Drugič: nikar »sloveniti na silo«. Pri oblikovanju jezika diplomacije je treba skladno s terminološkim dogovorom in z načeli, ki smo jih povzeli po Kalin Golob (2001, 2008) ter Kalin Golob in Logar Berginc (2008), biti moder in razumeti, da so določeni izrazi v jeziku diplomacije uveljavljeni in ustaljeni, nekateri celo ostajajo v citatni obliki. Tak primer je gotovo izraz *persona non grata*, katerega slovenjenje v *nezaželeno osebo* bi izgubilo vsebinsko težo. Če ni nujno oz. potrebno, citatnih izrazov iz latinščine in francoščine ne prevajamo, sploh pa tega ne počnemo, če bi s prevodom ali novim terminom lahko ustvarili kakšno doumnost ali nejasnost.

Tretjič. Ustvarimo skupino, ki bo pripravila slovar diplomatskih izrazov. Iz besedila je razvidno, da v hitrem pritoku novih izrazov in neustaljenosti nekaterih starih na Slovenskem potrebujemo resnejše in sistematično oblikovanje diplomatskega slovarja. Božo Cerar (2021) je izdal že nekaj verzij *Diplomatskega pojmovnika*, ki ga lahko štejemo za nestorsko delo pri

²⁰ Breda Pogorelec (1996: 46) trdi, da je prvi nosilec jezikovnega načrtovanja zakonodajna oblast, sami pa to širimo predvsem na izvršno vejo oblasti, ki ima v rokah škarje in platno za oblikovanje jezikovne politike v državi. Pri tem je na področju diplomacije gotovo najpomembnejše Ministrstvo za zunanje zadeve. Pri oblikovanju jezika diplomacije pa morajo sodelovati tudi druga ministrstva, vsaj še Ministrstvo za izobraževanje, Ministrstvo za gospodarstvo in Ministrstvo za kulturo.

tolmačenju določenih konceptov v diplomaciji in iz diplomacije. To lahko služi kot odlična osnova, da se zastavi delo na terminološkem slovarju, ki bi obstoječe termine še slovarsko obdelal, hkrati pa rešil še določene zagonetke, ki ostajajo v jeziku diplomacije odprte, in jih prek slovarja jezika diplomacije terminologiziral.

Če se vrnemo na začetek te razprave, lahko ugotovimo, da je jezik diplomacije nekakšen odprti kod, ki se neprestano spreminja, zato ga je treba znati uravnavati. Sprotno uravnavanje je namreč veliko lažje, kot je popravljanje »za nazaj«. Ko se termini usidrajo, jih skorajda ni več mogoče spreminjati oz. se jih ne spreminja zato, ker bi s spreminjanjem dosegli prav nasprotno temu, kar bi si želeli – pojmovno zmedo. V času instantnih rešitev, ki gredo z roko v roki s pospešenim poangleženjem sveta, je naša odgovornost pri oblikovanju in razvoju slovenskega jezika diplomacije še toliko večja. Če ne zaradi drugega, zato, da nam ne bi naši zanamci napisali kakšno puščico na temo »Kranjcev naših jezik potujčvavši ...«.

LITERATURA

- Bohte, Borut in Vasilka Sancin (2006): *Diplomatsko in konzularno pravo*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Cerar, Božo (2021): *Diplomatski pojmovnik*. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve in Založba Fakultete za družbene vede.
- Gregl, Dominik (2009): *Letalski razlagalni slovar z ustreznici v angleščini*. Ljubljana: samozaložba.
- Humar, Marjeta (2009): *Položaj in prihodnost slovenske terminologije in terminografije*. V: Nina Ledinek, Mojca Žagar Karer in Marjeta Humar (ur.), *Terminologija in sodobna terminografija*, 41–46. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Jazbec, Milan (2009): *Osnove diplomacije*. Ljubljana: Založba Fakultete za družbene vede.
- Jemec Tomazin, Mateja, Katja Škrubej in Grega Strban (2019): *Med jasnostjo in nedoločenostjo. Beseda urednikov*. V: Mateja Jemec Tomazin, Katja Škrubej in Grega Strban (ur.), *Med jasnostjo in nedoločenostjo. Pravna terminologija v zgodovini, teoriji in praksi*, 5–19. Ljubljana: GV Založba.
- Kalin Golob, Monika (2001): *Jezikovne reže*. Ljubljana: GV Revije.
- Kalin Golob, Monika (2008): *Jezikovnokulturni pristop h knjižni slovenščini*. Ljubljana: Založba Fakultete za družbene vede.
- Kalin Golob, Monika in Nataša Logar Berginc (2008): *Terminologija odnosov z javnostmi: od upoštevanja terminoloških načel do pridobivanja podatkov iz besedil*. *Teorija in praksa* 45 (6): 663–677.
- Kladnik, Drago in Miha Pavšek (2009): *Prispevek Geografskega terminološkega slovarja k slovenskemu zemljepisnemu izrazju*. V: Nina Ledinek, Mojca Žagar Karer in Marjeta Humar (ur.), *Terminologija in sodobna terminografija*, 227–246. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

- Korošec, Tomo (1996a): O nekaterih poimenovalnih vprašanjih v oglaševanju. V: Anton Kramberger (ur.), Slovenska država, družba in javnost, 257–266. Ljubljana: Založba Fakultete za družbene vede.
- Korošec, Tomo (1996b): Slovenski vojaški jezik: izročilo in spremembe. V: Ada Vidovič-Muha (ur.), Jezik in čas, 211–232. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Korošec, Tomo (2005): Jezik in stil oglaševanja. Ljubljana: Založba Fakultete za družbene vede.
- Legan Ravnkar, Andreja (2009): Razvoj slovenskega strokovnega izrazja. V: Nina Ledinek, Mojca Žagar Karer in Marjeta Humar (ur.), Terminologija in sodobna terminografija, 49–73. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Pogorelec, Breda (1986): Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne prvine in slog. V: Ada Vidovič-Muha (ur.), Slovenski jezik v znanosti 1, 11–22. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Pogorelec, Breda (1996): Jezikovno načrtovanje in jezikovna politika pri Slovencih med 1945 in 1995. V: Ada Vidovič-Muha, Jezik in čas, 41–61. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Simoniti, Iztok (1994): Diplomatsko pravo. Ljubljana: Založba Fakultete za družbene vede.
- Simoniti, Iztok (ur.) (2014): Diplomatsko pravo – izbrane konvencije. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve in Založba Fakultete za družbene vede.
- Udovič, Boštjan (2014): Diplomacija v jeziku in jezik v diplomaciji: Evropska unija deset let po veliki širitvi. Teorija in praksa 51 (4): 535–554.
- Udovič, Boštjan (2015): Zapiski za predavanja na Filozofski fakulteti. Marec, 2015. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Udovič, Boštjan (2016): Vpliv jezika diplomacije na normo knjižnega jezika. Slavistična revija 64 (3): 365–384.
- Udovič, Boštjan, Tanja Žigon in Marija Zlatnar Moe (2011): Posebnosti prevajanja strokovnega jezika diplomacije: primer Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih. Slavistična revija 59 (3): 269–291.
- Udovič, Boštjan in Monika Kalin Golob (2014): Med strahom in pogumom: slovenščina v jezikovni politiki in institucijah EU. Teorija in praksa 51 (4): 523–534.
- Udovič, Boštjan in Monika Kalin Golob (2019): Med navdušenjem in razočaranjem: analiza poročanja treh slovenskih tiskanih dnevnikov o odločbi arbitražnega sodišča. Slavistična revija 67 (4): 587–603.
- Žigon, Tanja (2020): Matej Cigale (1819-1889) als Übersetzer von Schulbüchern. Acta neophilologica 53 (1/2): 167–182.
- Žigon, Tanja in Karin Almasy (2020): Development of Slovene specialized terminology in the 19th century through translations of mathematics and biology textbooks. V: Agnes Pisanski Peterlin (ur.) in Tamara Mikolič Južnič (ur.), Academic writing from cross-cultural perspectives: exploring the synergies and interactions, 22–54. Ljubljana: University Press, Faculty of Arts.
- Žigon, Tanja, Karin Almasy, in Andrej Lovšin (2017): Vloga in pomen prevajanja učbenikov v 19. stoletju: kulturnozgodovinski in jezikovni vidiki. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

VIRI

Slovar slovenskega knjižnega jezika – SSKJ (2014): Dostopno prek <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=%2A>, 10. 1. 2023.

Toporišič, Jože (2004): Slovenska slovnica. Maribor: Založba Obzorja.

Ustava Republike Slovenije (1991 in naslednji): Ljubljana: Uradni list.

Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Republiko Slovenijo in Svetim sedežem o pravnih vprašanjih (BHSPV) (2004): Uradni list RS – MP, št. 4/04.